

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt VI. Libertas relicta Concilio à Pontifice, tum in disciplinae, tum in doctrinae sanctionibus Quo pacto ipse se purget ob concessas Mantuae Infulas Federico Gonzagae. Quid ageret de ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11718

aut existentibus quo tempore non extiterunt, aut ibi collocatis ubi non fuerint: atque ab hoc triplici fonte, ut ita loquar, Suavis vanaum suum, sed tamen nigrum atramentum haurit tribus vasculis, nunc nequitiâ, nunc temeritate, nunc infortunio. 1563.

C A P V T VI.

Libertas relicta Concilio à Pontifici e, tum in disciplina, tum in doctrina sanctionibus Quo pacto ipse se purget ob concessas Mantuae Infulas Federico Gonzagæ. Quid ageret de Cardinalibus. Lainij sententia; & Suavis in eum calumniæ, cum alijs mendacijs, præsertim de sententijs Lotharingi.

NEc sine valida causa Legati ab ea proponendi facultate minimè circumscripta abhorrebant, gnari quantum habilitatis cuiusvis ingenium sibi arroget in legibus statuendis, & quàm periculosum sit, vrnæ committere id, quod principio allicit splendore ac voluptate nouitatis, & quod si postea experimento haud rectè succedit, non peculiare quoddam opus, sed rectum humani regiminis ordinem euertit. Et re ipsa Tridenti tunc indies crescebant tum emendationis postulata in genere, tum quæ super ea peculiariter proponebantur. Quapropter Legati facultates vniuersales sibi sæpiùs traditas haud satis ducentes, cupiebant, ut Pontifex mentem suam in eo distinctè significaret. Hic verò per Borromæum epistolam ad eos scripsit *, multis alijs consonantem, quarum in ea fit mentio generalis, & quarum aliquæ aut summam à me indicatæ sunt, aut etiam silentio præteritæ. Sed libet hinc huius epistolæ verba ipsa referre, quò melius intelligat vnusquisque, cuiusmodi erat in Concilio libertas, & quàm integram Pontifex illam seruabat. *Hæc postrema emendationis capita à vobis missa, quibus delecti Patres pleraque Principum postulata complexi sunt, tametsi, ut dicitis, nondum exactè à vobis stabilita sint, grata tamen Pontifici fuere, quòd animaduertit, operam à vobis impendi, ut vndique res tractandæ promoucantur. Qua de causa vos commendat Pontifex, ac vobis benè precatur. Quod spectat ad ipsius mentem, idem dicit, cum iam sæpius in vobis reposuerit hæc emendationis argumenta, non nisi id ipsum repetere nunc etiam vult; cum in animo habeat, quidquid à vobis & à Synodo decretum confectumq; fuerit, rectè peractum existimare, gnarus, semper à vobis Diuinum obsequium, bonumq; publicum spectatum iri. Hoc vnum occurrit Pontifici quod vos moneat, num fortè, ubi sermo est de non concedendis Coadiutorijs,*

1563. & regressibus, opportunum esset, irrita reddere etiam ea, quæ iam concessa sunt, sed nondum in opus deducta. Quæ in re Pontifex retur parum superesse difficultatis, præterquam in Coadiutoribus qui consecrati iam sunt, & Episcopi titulares, qui propterea arceri non possunt ab Episcopali gradu, sicuti arceri possunt simplices Coadiutores. Tamen hoc ipsum pariter Pontifex in vobis & in Synodi Patribus reponit, & vult, ut ipsi sibi satisficiant; simulq; vos per Deum obtestatur, ut hanc Pontificis voluntatem, quæ cuncta in vobis ac Synodo reponit, nunc accipiatis, & habeatis tantquam semper perseverantem, atque per eam sinceritatem, quæ decet egregiam opinionem, à Pontifice conceptam de vestro iudicio ac probitate, incumbatis quàm maximâ fieri potest celeritate ad negotium prosequendum.

Eandem libertatem voluit Pontifex in Synodo de sanctionibus & Doctrinæ. Idcirco cum Præsides formam ad eum misissent, quæ prius cum Lotharingo expendebatur, simulq; indicassent propensos Cæsarianorum animos ad curandam concordiam, eodem quo diximus die ^b rescribi illis iussit; & collaudatâ piâ illorum Orationum operâ, subdidit: Pontifex dicit, sicut in reliquis omnibus libenter huc usque vestræ prudentiæ rectoq; iudicio se commisit, ita in hoc pariter agere velle, cum speret, repertum iri à vobis rationem & aditum ad conficienda quæ spectant ad hæc argumenta, ita ut satisfiat pijs omnibus hominibus, qui Synodo intersunt, & huius sanctæ Sedis honor ac dignitas seruentur. Non tamen omittet Pontifex super hisce rebus consilium habere. Quod si opus fuerit vos commoneri de re aliqua magni momenti, expeditum tabellarium ad vos mittemus, prout oportuerit; sed non idcirco desistatis progredi & agere, atque concludere in tempore, perinde ac si nihil hinc prestolarem. Pontifici siquidem quidquid vos statueritis, gratum acciet.

Verùm Legati suam ipsorum in eo securitatem voluntati Pontificis anteponebant; idcirco in Decretis tam grauidis ingentium effectorum, nolebant antea paginam signare quàm ipsorum manus dirigeretur. Post Sessionis destinationem, noua quædam forma concepta fuerat, quæ neque Gallis neque Hispanis displicebat: sed quamquam comprobata à maiori eorum parte, qui à Legatis ad consilia adhibebantur, non omnino probabatur quibusdam religiosioribus in studio Pontificiæ auctoritatis, quibus ea conferta videbatur verbis, quæ instar quorundam characterum pulchra essent ad speciem, non perspicua ad intelligentiam, quippe varios in sensus flexibilia. Quare postea, siue durante, siue finito Concilio, ab aduersarijs Apostolicæ Sedis facile in peiorem partem detorqueri possent. Ex altera parte Legati animaduertebant, opus esse, ut aliquid concluderetur, & ancipites erant, an oporteret aut semel aggre-

¶ Constat ex
duabus Le-
gatorum ad
Borromæum
18. Iun. 1563

aggredi definitionem de Summi Pontificis prerogativa supra Concilium, quæ ubi ab ipso Concilio declararetur, ad omne in Ecclesia schisma perpetuò aditum obstruebat; an consultius foret discriminis aleam declinare, ne ad evitanda schismata possibilìa in schisma re ipsa offenderetur. Miserunt igitur ad Borromæum memoratam formam; fusiùs exposuerunt vitia & obices, quæ ab ipsis in quouis consilio cernebantur; & postremò Pontificem rogarunt, ut ipse confestim expromeret apertè mentem suam per expeditum tabellarium, quando tempus vrgebat, nullà re ipsorum iudicio commissà in tam graui ac periculoso negotio.

4 Pontifex re cogitã, dùm vt maximè feruebat, tamen si tacita & arcana, rei tractatio cum Lotharingo, iussit ad Legatos rescribi: Cum ipsi noluisent vt auctoritate toties illis impertitã, sed Pontificis iudicium exquirerent, velle se ea de re consilium habere cum ampliori Purpuratorum cœtu, & etiam cum Principum Oratoribus; gratum tamen ipsi futurum, si interim alterum consilium, ipsis antea perscriptum, exequerentur; nimirum, vt vtramque controuersiam prætermitterent. Vnum quidem Pontifici doluit, & idem cum Legatis questus est, quòd cum ipsis minimè liberat adhibere libertatem concessam, quin & imperatam, sed rem denuò cum ipso communicarant, eiusque sententiam præstolabantur, id euulgassent, reiecto in Pontificem non labore modò, sed aculationum onere; præsertim dum Synodus rem in ipso liberè non reponeret, in quo euentu libentior onus suscepisset. Etenim in alterutris necessitatem ab illis adducebatur, aut dissimulandi (quod in rebus ad Fidem spectantibus nunquam fecisset) difficultates, quæ sibi occurrissent; aut suscipiendi commune odium, quamuis indebitum, quasi concordie perturbatoris. Sed Legati se postmodum excusarunt: quod attinebat ad primum, in re inestimabilis momenti ipsorum Principi, per nullam mandati solùm generalis amplitudinem se absolutum iri temeritatis apud sapientum ac suarum conscientiarum tribunal: quod ad alterum spectabat, communicationem illius negotij extendi ad tot Oratores ac Præsules, quibus oportuerat palàm fieri honestissimam causam suspendendi responsi, vt ipsius vulgationem impedire nequissent.

5 Hæc tunc de Doctrina, De emendatione, ea quæ vehementissimè à reliquis postulabatur, & ob quam Legati acerrimam suspensionem concepiebant, ad Cardinales spectabat. Hanc affirmabat Lotharingus omnino & concorditer expeti à Cæsare, & à Regibus Gallia, Hispania & Lusitania. Legati verò veriti, ne ibi ex perturbatis

1563.

d 26. Iunij
1563.

e Litteræ Borromæi ad Legatos. 30. Iunij & 6. Iulij
1563.

f Litteræ Legati ad Borromæum. 19. Iunij & alia multæ ipsorum ac Vicecomitis & Guait. per ea tempora.

SSI 3

ani-

riæ
Trident.
III.

1563.

g 29. Maij
1563.h In cap. 4.
Comitij ante
electionem
Pij 1V.i Constat ex
litter. Legat.
ad Borrom.
24. Maij, &
Vicecomitis
3. Jun. 1563

animorum affectionibus immoderatio ea statueretur, Pontificem hortabantur, ut ipse illam Romæ stabiliret; eique proponebant qualem vniuersaliter probatum iri arbitrabantur. Iam verò hæc de re Borromæus secretis notis ^b ad Moronum scripsit, In emendatione ab ipsis proposita prohibitionem contineri, (quæ pariter inerat in capitibus ^h postremi Comitij) fas non esse ad eum ordinem promoueri, qui viuentem in eo fratrem haberet: Pontificem pederentim in hanc iussionem procedere, quippe quæ Parmensem Episcopum, & Cardinalem S. Floræ, Camerarium, eius fratrem læsisset. Et sanè prudentium oculis non modica in ipsis æstimationis causa obuersabatur ob familiarum, personarum, munerum & affinitatum conditionem, cum præsertim sobriini fratres essent Parmensis Ducis & Farnesij Cardinalis. Et plane paulò antè contigerat, ut Tridenti spargeretur falsus quidam rumor, sicuti fieri consuevit de rebus Romæ gestis, nimirum, ibi Cardinalium creationem adornari ⁱ; &, pro eo ac mendacium audax esse solet, etiam eorum catalogus vulgatus est. Ad hanc vocem Synodus vniuersa incredibiliter commota est, cum ea sibi videretur parvipendi, dum Pontifex eorum numerum augebat, de quo minuendo tunc ibi consulebatur. Sed præter communem commotionem etiam peculiaris excita est: nam in commentitia nota neque Columna neque Sfortia legebantur; vnde mendax aliud murmur exortum est, illos ob indignationem ad Lotharingi partes se coniecturos. Legati Pontificem generatim monuere, quantum ea Cardinalium cooptatio Tridentinos tumultus esset promotura: sed pro responso certam rei falsitatem acceperunt. Interim verò Simonetta, ad metum pronus, per litteras peculiare significauit, quæ de duobus Præsulibus deblaterabantur; nec sibi temperare potuit, quin suspicionem suam (affectionem animi loquacem) ipsi Sfortiæ palam feceret, qui supra modum id sibi offensionem ducens, dixit, Paratum à se animum geri ad æqui bonique consulendum quidquid Pontifex decreuisset; sed absque indignatione tolerari non posse, quod in animo suo eiusmodi sensus crederentur, parabatque veniam abeundi Tridento petere, nisi hominem nonnemo retinisset. Hoc Sfortiæ responsum, quod in litterarum Vicecomitis volumine Suauis legit, noluit ille narrare dum reliqua huiusce rei gestæ recenset, reuolvente illius stomacho quasi superfluens, quidquid in eum boni casu introducit.

Porro tamen ad eadem grauiora obiectarentur, concludebat Borromæus in epistola, quam diximus arcanis characteribus scriptam

de peculiari argumento Cardinalium, ac de prohibitione, ne duo fratres ad eum gradum eueherentur: *Tamen ubi memorata emendatio istic conficienda sit, Pontificis mens non erit, ut hac de causa opus iam egregium prepediatur: sed se vobis ac Synodo remittit, qui peragatis quidquid in hoc vobis visum fuerit.* Postea verò scriptum est ad Legatos in hæc verba: *Cardinalium emendationi hinc opera nauatur. Verumtamen ubi contigerit istic agitari articulos de reformandis Diaconis, Sacerdotibus, aut Episcopis, quos opportunum erit extendi pariter ad Cardinales, licebit vobis eos discretè nominare: siquidem Pontificis mens est, ut iuxta illi ac reliqui reformentur.*

1563.

7 Verum huiusmodi emendationes ab eo reiectæ sunt, qui ipsas cupere ostentabat, cum honorem sperabat in ijs petendis absque detrimento impetrandi. Statim ac Legati cœperunt capita de reformandis Cardinalibus communicare cum Lotharino^k, qui ad id tam acriter illos extimularat, recusauit is iudicium ferre, affirmans, nondum apud se rem statuisse; ac postea de eo colloquens cum quibusdam Patribus, ostendit, haud opportunum à se censeret restrictionem illius Ordinis admodum seueram. Mihi verò, ne hoc argumentum diuidatur, libet hinc inserere aliam epistolam memoriâ dignam, quam eadem de re post non multos dies scribi iussit Pontifex à Borromæo ad Legatos^l. *Quoniam in negotio de reformandis Cardinalibus, Reuerendissimi Domini ad hoc selecti, inter se, & etiam coram Pontifice rem agitarunt, nec tamen huc usque de aliquo conuenire potuerunt, quod existimetur à Pontifice satisfactum iri Patribus Synodi, ac reliquis hanc emendationem tam acriter postulantes, cum videatur Pontifici res non amplius differenda, me iussit ad vos scribere, ut nihil præterea hinc expectantes, peragatis in hoc negotio vnâ cum Synodo quidquid vobis in rem fore videbitur, siue nominatim expressis Cardinalibus in cunctis emendationis capitibus, que confecta & conficienda sunt, quò intelligant se quoque comprehendi, siue seorsim emendatione confecta, quæ solùm ad ipsos spectet, siue quo pacto melius illis videbitur. Neque in hoc vlla ratio habeatur: nam quæcumque tandem emendatio conficiatur, numquam poterit videri Pontifici nimis seuera, cum velit tum in hac, tum in cunctis reliquis honestis rebus, ut Synodo ac Principibus satisfiat, quod iussum ad hunc usque diem haud fuisse protractum, nisi adfuisse spes hinc aliquid effectum iri quod satis foret.*

^k Litteræ Vicecomitis ad Borromæum 24. Iun. 1563

^l 10. Iulij 1563.

8 Aliud quoque in hanc rem acciderat minimè reticendum^m. Complures insimulabant Pontificem, quòd eius facta illius Concilij sanctionibus derogarent: de quo Præsides illum certiore fecerunt,

^m Litteræ Legat. ad Borrom. 28. Maij 1563.

riae
Trid.
III.

1563. runt, argumentis querelæ indicatis. Is porro extemplo ad reliqua capita respondit, ostendens, falsa esse ea quæ sibi apponebantur. Vnum addidit, à Legatis non connumeratum, hoc est, concessam à se fuisse Mantuanam Ecclesiam Federico Cardinali Gonzaga, nondum ætate maturâ, prout illius Synodi Decretaⁿ postulabant: sed factum purgabat, cum Federicus ætatem eam & gradum Sacerdotalem obtineret, litteris ac præclarissimis virtutibus ornatus, frater eiusdem Ducis Mantuani, atque idcirco supra reliquos illi Ecclesiæ idoneus, assiduis deprecationibus commendatus à Casare, parente fratris ipsius Federici, nescisse Pontificem id negare. In quo tamen comperio, illum diu se difficilem præbuisse. Et quoniam Moronus significarat^o, Cæsarem eâ obseruantia prosequi Synodum illam, vt quali libenter tolerasset repulsam suæ deprecationis, Pontifex^p, cum premeretur postulationibus Oratoris Cæsarei, illi patefecit, quò se defenderet, quæ à suo Legato acceperat. Orator ea Gonzagis significauit: hi verò propterea de Morono conquesti sunt; hic autem apud Pontificem exposulauit, quòd res à se fidenter illi patefacta, tam sublimium virorum animos in ipsum male affectos reddidisset. Id autem Pontifex ægrè tulit, acriter conquestus de Oratore, quòd sine sui Principis utilitate eam notitiam sparsisset, quæ non nisi sementis absinthij posset euadere: nec certe destitit, donec certiores fecit Gonzagas, Moronum simul, dum pro suo munere significabat Pontifici, Cæsaris animum sibi compertum, illi pariter per aliud peculiare scriptum suauis, vt eam Tiarâ in Federico collocaret: ac postea certum reddidit Moronum, nihil ipsi de illorum Principum beneuolentia detractum.

Sed hæc extra Concilium: ibi verò intentis Patrum animis per continuos cœtus ad reparandam disciplinam, habitoque à quibusdam sermone plurimo ad legum relaxationes prohibendas, perinde quasi eiusmodi prohibitionem tum constitutam tum digestas leges adamantinæ essent futuræ, ablatâ Pontifici potestate eas in perpetuum variandi; Didacus Lanius, qui postremus de more verba fecit, in hanc sententiam disseruit^q: Duas emendationis classes distinxit: alteram in animis, interioris virtutis operâ, & hanc dixit numquam esse nimiam posse, sed ad eam legum humanarum vim minimè peruenire; illam implorandam esse à Diuinagratiâ, quâ pro se quisque conferre operam in animo suo studeret. Alteram sitam esse in operibus ad disciplinam externumque regimen spectantibus, quæ ab humanis sanctionibus normam capit, & in quibusdam

ⁿ Sess. 7. c. 1.
& Sess. 12. c. 2

^o Die 7. Maij
in relatione
alibi commem-
morata.
^p Constat ex
epistola Bor-
rom. ad Si-
monetram
8. Iunij, & ad
Moronum
12. Iun. 1563;

^q Litteræ Le-
gat. ad Bor-
rom. 17. Iun.
1563. & Acta
Paleotti, &
Arcis Eliz.

exterioribus rebus versatur, quæ per se ipsæ bonæ non sunt, sed conducunt ad eas, quæ suo apte ingenio bonæ sunt. In hac peccari posse exuperantiâ æquè ac defectu: eam esse præscriptum à prudentia politica medicamentum. Iam verò medicamenti opportunitatem metiendam non esse morbi grauitate, nec bonâ valetudine, quam ægrotus alijs annis possedit, sed beneficio, quod re ipsa possit illi conferre eius præsens conditio & corporis habitudo, cum debeant cunctæ leges charitatis legi concedere. Quapropter par esse, vt retineantur, aut relaxentur, aut mutantur, pro eo quod charitas suadet; sed hæc omnia per legitimam moderantium auctoritatem. Atque hac normâ propolitas sanctiones expendit, alias comprobando, alias refellendo.

10 Quod atinebat ad priorem de Episcoporum electione, considerant, eam posse duobus modis fieri, vel à Clericis, vel à laicis: & eorum modorum quemlibet rursus dupliciter; alterum aut à Summo Pontifice, aut à minoribus clericis; alterum aut à Principibus, aut à populis. Omnes huiusmodi electiones vitio esse obnoxias, cum electores, quippe homines, à peccandi & errandi periculo haud sint immunes. Tamen ipsam in se spectatam meliorem esse conditionem electionem quæ fit à Clericis, tum quòd melius Clerici cognoscantur à Clericis quàm à laicis, tum quòd Clericus ratione status maiori fertur studio in res Diuinas, maioremque à Deo afflatum accipit. Inter electiones à laicis pendentem, optimam esse quæ à Principibus habetur: inter electiones ab Ecclesiasticis profectas, optimam esse, quæ fit à supremo Pontifice, & per Cardinales; eius siquidem auctores sunt viri præstantissimi, cuiusmodi par est vt sint Cardinales ad curandam Ecclesiam instituti: sed vt eiusmodi electio optima est, cum ordinata, perinde pessimam euadere cum inordinata est. Proximè ad hanc accedere illam, quæ fit à suffraganeis simul cum Metropolitana. Tertium præstantiæ locum tribuit electioni, cuius auctores sunt Canonici, sicut in Germania; non tamen electiones, quæ naturâ suâ meliores sunt, meliores esse in quavis conditione temporis, loci, ac personarum.

11 Progressus est, restituendas non esse suffraganeis electiones, quasi Diuini iuris id esset, quemadmodum quorundam ferebat opinio. Inuolui in hoc errorem Fidei repugnantem: hinc enim fuisset deductum, electiones aliter habitas, non esse legitimas; adeoque Ecclesiam deerasse, quòd eos, qui Episcopi non erant, tamquam Episcopos accepisset: illos, qui contendebant huiusmodi antiquos vsus reuocare, moueri mali dæmonis impulsu, & idcirco non agi ab

Pars III.

T t t

ipsis,

riae
Trident.
III.

1563.

ipsis, ut veteris Ecclesiæ ieiunia & afflictationes corporis reponerentur, quæ carnem edomant, sed hoc electionis genus, quod carni fauet. Profectò primæuos Episcopos, ab Apostolis institutos, & ab ijs missos ad gentibus prædicandum, aliorum consensu haud electos fuisse. Nec valere: *Tales electiones prisicis temporibus usurpata sunt, igitur in usum sunt reuocanda*: potius contrarium confici; quandoquidem experimento deprehensa sunt eorum incommoda, & quò ea tollerentur, abolitæ. Dubitare se de Gallis id postulantibus, utpote qui à Deo fortasse puniebantur præsentibus infortunijs, ob aliquam eorum secessionem, usque ab ætate Basileensis Concilij, Episcoporum examen habendum comprobauit, ita tamen, ut per illud integer ipsorum vitæ cursus expenderetur.

Episcopos per merum titulum creandos non esse, nisi ex necessitate; sed erroneum esse, inficiari eos veros Episcopos esse, cum Ecclesia ut Episcopos habeat, & adoret hostias consecratas à Sacerdotibus, qui ab illis sacros Ordines susceperunt: indigere his Episcopis amplas Dioceses, ut in Germania, quibus per vnum dumtaxat satisfieri nequit; & ex altera parte opportunum non est ut ipsæ diuidantur, cum illic Ecclesiasticorum potentiâ opus sit.

Duplici modo Episcopos initiari posse, vel certæ Ecclesiæ destinatos, vel indiscriminatim omnibus, sicut Apostolos; & hac ratione, quæ nobilissima est, initiari Euangelij præcones: posse quoque aliquos initiari, etiamsi nullam in vlla Ecclesia iurisdictionem obtineant, quo pacto initiatus fuit Presbyter S. Paulinus Episcopus Nolanus, & sicuti religiosi mendicantes certis cœnobijs non sunt affixi.

Impugnauit mutationem de Sacerdotum ætate: post Canones 13 postremò promulgatos hac de re nihil esse variatum, quod nouam legem postularet: Ecclesiasticorum incontinentiam non ab ætate, sed ab educationis vitio proficisci. Huiusmodi consilium esse mali dæmonis artificium, quò dum sacerdotium coarctatur ad senectutem, & Diaconatus ad scientiam concionandi, Clerus destruat.

Tria sibi videri necessaria, nimirum, ut vnusquisque secundùm Canones ingrederetur in Ecclesias; ut pariter ex præscripto Canonum eas administraret; atque ut Magistratus statueretur, qui per vigilem huius duplicis legis tutelam gereret.

Consulendum esse, ne consanguineis Ecclesiæ traderentur: id enim in causa erat, ut ineptis traderentur, neque illis, qui eas ambiunt, ac petunt: præterea, ne resignarentur Ecclesiæ retentis fructibus, quod ipsarum erat perniciēs.

Affirma-

14 Affirmauit, eam rationem charitatis, de qua principio dixerat, habendam esse non modò cùm leges in vniuersum constituantur, sed cùm exercentur moderatè, in peculiaribus conditionibus. Hic verò studuit explicare vtilitatem & condecenciam recentiorum relaxationum, adducto ad id confirmandum testimonio doctissimi ac seuerissimi Patris S. Bernardi, qui ad hanc rem propendebat. Mandata quædam esse immutabilia, adeoque nullius laxamenti capacia; alia mutabilia, & ideò quoque relaxationibus obnoxia, pro rerum conditionibus. In eo spectandum esse non vsum antiquitatis, non austerum exemplum vnus aut alterius è sanctis Patribus sed id quod charitas postulat in conditionibus huius hominis & huius temporis. Hanc doctrinam declarauit, obseruans, Diuinam legem esse de rebus necessarijs: & immutabilibus, & idcirco eam relaxari non posse; Ecclesiasticam de peculiaribus, quæ Diuinæ obseruationem faciliorem reddunt: & quia hæ mutationem admittunt, ideò in Ecclesia quodam Capite opus esse, quod posset, prout opportunum est, eas relaxare. Huiusmodi auctoritatem à Christo fuisse traditam Summo Pontifici, nec posse à quopiam eam illi adimi; id enim institutioni Christi, & bono publico aduersaretur: nec validum esse obiectum, eâ interdum abuti Pontificem; omnis quippe Princeps ac Magistratus supremus potest in hoc vitium prolabi. Legem ipsam, quâ sanciretur, id relaxari non posse, oportere legem humanam esse, adeoque relaxationum capacem. Et quamquam Pontifex voto se obstringeret, nunquam se legem relaxaturum, huiusce voti obligationem cessante, quoties opportunum esset ex charitate legem relaxari.

Ad auferendos abusus relaxationum, sancendum esse, ne populi eas peterent nisi ex cautis admodum grauibus: & vbi oporteret, in relaxatione concedenda multa imponeretur; eam in pauperum subsidia distribuendam. Ceterum legum relaxandarum vsum inueniri vsque à Pauli Apostoli ætate, qui hominem quem antea anathemate obstrinxerat, postea exoluit.

15 Hæc planè comperio ex celebri illo prolixoque sermone Lainij de summa articulorum, in compendarijs notis Paleotti, & eius qui Synodo à Secretis erat. De reliquo certum est, hominem tam doctè locutum fuisse, vt Legati memoratum sermonem tamquam singularis præstantiæ miserint ad Borromæum. Ipsi tamen displicuit, Lainium, præter ea quæ modò recitauimus, sincerius quàm cautiùs dixisse (quod in memoratas notas relatum non est) emendationem Aulæ Romanæ meliùs ac citiùs perfici posse à Pontifice,

riae
Trid.
III.

1563.

in quo summa illius peritia cum auctoritate copulabatur; Synodum verò, dum ad eam peculiarem correctionem modico emolumento distrahebatur, priuari vberissimo fructu, quem ab vniuersali emendatione collegisset, ad quam diiudicandam omnes Episcopi fati peritiæ obtinebant, & quæ in ipsorum arbitratu à Pontifice omnino reponeretur: at verò emendationem Aulæ, vbi ea in Synodo fuisset decreta, si postea Pontifici non probaretur, aut ab illo reuocatum iri, aut ipsi derogatum: atque in explicanda huius rationis efficacia succensus est ad auctoritatem Pontificis supra cuncta Concilia comprobendam; nec sibi temperauit, quin illos perstringeret, qui eam negabant. Quod profectò Gallos ad susurrandum plurimum vellicauit, suspicatos, Lainium aut volentibus aut consensu Legatis in eam sententiam differuisse: & quemadmodum suspitionis ingenium est, intueri cunctis in rebus colorem, quo eius oculi suffunduntur, addebant pro argumento, prærogatiuas Lainio à Legatis in Concilio tributas: cum enim illic reliqui Regularium Ordinum summi Præsides in suo loco dicerent, & stantes, ille in medium procedere, ac sedere iubebatur: & quamuis interdum eius oratio prolixissimè protraheretur, prolixitas in alijs reprehensa, in eo argumentum laudis euaserat, vsque adeò, vt nonnumquam ad eum solum audiendum generales ceteris habiti fuerint. Iam verò priuilegia iam dicta, quæ ibi Lainio concedebantur, diligenter à Suauis recensentur, quò eadem sinistra interpretatio deducatur, haud animaduertente, ipsius, satyras abire in præconia. Cuiusuis mens non hebes fati intelliget, hos honores singulares impatibiles futuros fuisse in huiusmodi Conuentu, nisi virtuti singulari tributos; quin ne huic virtuti quidem, nisi singulari modestiâ exornatæ. Virtuti siquidem tunc reliquis omnibus haud displicet vt plurimum tribuatur, cum efficit modestia, vt parum sibi tribuat eius possessor, neque se alijs antefereat ex superbia, nec anhelans altiori supra reliquos gradui ex ambitione. Ceterum aderant illic complures supremi Moderatores Regularium familiarum, quæ id temporis amplitudine incomparabili familiam à Lainio administratam superabant, adeoque de Sede Apostolica benemeriti, vt primus eorum in gradu ad purpuram euectus sit. Et insipientia planè est, existimare, à Legatis ea decora fuisse Lainio impertita, quòd feruentium propugnatorum penuriâ laborarent.

Sed quoniam tela quò sunt acutiora, eò altius feriunt, ij qui ab argumentis Lainij petiti fuerant, quò validum in illum excutarent vltorem, studuerunt persuadere Lotharingo, in ipsum à Lainio

suos

Litteræ Vicecomitis ad Borromæum
16. Iun. 1563

suos iētus fuisse intentatos. Quod ubi rescivit Lainius, se apud Lotharingum purgavit, ostendens, sibi in animo non fuisse illum arguere, nec pariter Præsules Gallos; sed tantum quosdam Sorbonæ Theologos, omnino Batileenſi Concilio addictos. Nec motus ultra processit.

16 Verumtamen Suavianum sinapi ex minimo semine attollitur in altissimam plantam, cui tamen deprehendere licet radicem veritatis deesse, ex eo quod ipse scribit vsque ab initio huius amplificatæ narrationis. Etenim non solum pro certo ponit, commotionem Gallorum in Lainium oriri ex improbatione, quâ ipsorum sententias in Concilio ille reiecit, non autem, ut verè orta est, ex exprobratione, à Suavi ignorata, ipsorum culpæ, ac diuini supplicij; sed refert, Præsules Galliæ, ac præcipuè Verdunensem Episcopum, nisi fuissent à Lotharingo cohibiti, voluisse disputationem Lainij quasi quamdam insaniam confutare. Quoniam impugauerat sententiam, affirmantem, legis relaxandæ facultatem non nisi in declarandi atque interpretandi facultate sitam esse, deducto hinc absurdo corollario, ubi id verum esset, præstantiorem in egregio doctore, quàm in eminente Præsule illam repertum iri. Contra huiusmodi argumentum inducit Suauis eos Episcopos acriter vociferantes, In Ecclesia clauem potentia dissociatam à clauis scientiæ non esse traditam; Paulum, dum scribit ad Timotheum, se Apostolum esse constitutum, se pariter Doctorem Gentium declarasse; ab eo semper in Præsulibus doctrinam postulari in Ecclesia primitiua; ad Episcopos confugi ad impetrandas legum relaxationes, quia melius instructi doctrinâ eligebantur Episcopi; & ætate recenti Scholasticos, ac præsertim Canonum Consultos docere, legum relaxationes à Præsulibus concessas efficaciter valere, *Clauem non errante*. Odium ac temeritas Suauis eò progrediuntur, ut quò in Iesuitam, & in propugnatorem Sedis Apostolicæ obloquatur, religiosos illos ac doctos Patres inducat impia ac stulta vociferantes. Quænam hominis Catholici mens tam monstruosam opinionem peperit, Præsulum potestatem ac doctrinam esse æquali mensurâ metiendas? Verum est, supremo Pontifici traditas esse duas illas clauas, alteram scientiæ, quâ immunis redditur ab errore in Diuini Verbi explicatione; alteram potestatis, quâ in ipsius manu iurisdictionis plenitudo collocatur. Verum pariter est, Paulum Apostolum fuisse Doctorem Gentium, quoniam huiusmodi fuit munus Apostolatus, cum Christus vniuersè dixerit Apostolis *Docete omnes Gen-tes*; & quia spectat ad Apostoli munus, esse Dei nuntium, voce ac scripto

riae
7 Trid.
III.

1563. scripto erroris immunem : sed quid profunt hæc omnia ad arguendum, Ecclesiasticam iurisdictionem non aliud nisi scientiam esse, adeoque relaxandæ legis auctoritatem esse meram facultatem declarandæ atque interpretandæ legis ? & ad Lainium castigandum, quòd inde arguisset, tamquam quoddam absurdum, plus auctoritatis ad relaxandas leges inesse in magno Doctore, quàm in magno Præsule ? Enimuerò si in Ecclesia potestas à scientia seiungi nequit, aut affirmandum nobis est, Summo Pontifici etiam in exercenda iurisdictione, quin & cunctis Præsulibus, adesse semper lumen diuinitus afflatum, cuius vi deerrare non possint ; à quo sanè illi Episcopi, multoque magis Suauis abhorrebat : aut dicendum erit, eas esse cuique, suo Præsidi haud obtemperare, cum illum doctrinâ præditum non agnoscit, & suum ipsius iudicium, aut priuati doctoris sententiam anteferre mandato Episcopi, Summi Pontificis, & ipsius Concilij, vbi seipsum doctoremve illum doctorem putauerit Episcopo, ac Summo Pontifice, & illâ Patrum parte, quæ decreto consensit. Quod si hoc in sacro regimine admitteretur, id ipsum in profano valere ; & opportunè caderet ad detorquendum in hanc sententiam effatum Philosophi in Politicos initio, *Sapientissimum ex natura imperare*, adeoque cuncti Principatus pelsument ; & vt sibi quisque maiorem quàm sit in alijs sapientiam arrogat, ita posset vnusquisque seipsum existimare legitimum sui Præsulis Præsulem, & sui Principis Principem. Equidem haud putauerim venenum deterius hoc argumento in hominum mentes infundi posse.

Ad antiquitatis exempla veniamus, quando calumniatoris historia ab illo Episcopo ea producta comminiscitur. Ac prinò quidem certumne nobis est, S. Petrum scientiâ S. Paulo præstitisse ? Profectò videntur complures SS. Patres & ipse sanctus Paulus id negare ; vnde ex huiusmodi Theologiæ pronuntiatibus Principatus sancti Petri euerteretur, quod ne cogitationem quidem Catholicorum illorum Præsulum attigit. A verisimili ad manifestum progrediamur. Extincto sancto Petro, affirmare quis ausit, eos summos Pontifices, quorum atate superfuit sanctus Ioannes, à Christi peccatore sapientiâ potatus, ipsi doctrinâ excelluisse ? Is igitur, & non illi, extitit id temporis supremus Pontifex. Perge porrò. Cum erat in vsu, vt Episcopi nominatione populi eligerentur, num forte certum erat, ab hoc ignaro iudice semper doctissimos secretos fuisse ? Sed hoc concedamus : solane in selectu de doctrina ratio habebatur, an etiam de multis reliquis præstantissimis docibus, etiam Apo-

Apostoli monitu adducto à Suau, illius Præsulis personam induto? absque dubio ratio habebatur de integra conditionum omnium complexione. Iam verò, nonne sæpè contingebat, vt quispiam scientiã omnium maximus, minor esset quod spectabat ad reliquas dotes, adeoque posthabereretur aliquibus in Præsulis gradu? Præterea num forte numquam accidebat, vt antiquo Episcopo viuente surgerent ingenia illo perspicaciora ac doctiora; quæ tamen cum adhuc sedes non vacabat, ad eam euehi non possent? Ad euenta peculiaria descendamus. Censebantne Præsules illi ætate sancti Hieronymi, cunctos Episcopos regionum, vbi ipse degebat, esse doctiores eo, qui ab Ecclesia Doctor maximus appellatur? Origeni ac Tertulliano, antequam vterque in errorem prolaberetur, præcelluisse sapientiã Episcopos illis coætanei, atque id ipsum euenisse Athanasio, Gregorio Nazianzeno, Augustino, cum adhuc meri sacerdotes essent? Et tamen nusquam legitur, populos ad eos confugisse ad laxationes legum obtinendas. Atqui si Verdunensis, eiusque socij, Lainium huius erroris causã censuræ arguebant, oportebat pariter Augustinum arguere, qui epistolã quinquagesimã, à Gratiano in suo Decreto adductã, legis relaxationem appellat *vulnus in seueritatis integritatem*. Eam igitur non existimauit ille meram interpretationem, quã declararetur lex in eo certo euentu non obligare, cum extra dubitationem sit, ab huiusmodi interpretatione integram legis seueritatem nihil vulnerari; quin potius sanam seruari in eo planè statu, quo illam condidit legislator. Oportebat vt redarguerent sanctum Thomam *, vbi legum relaxationes distinguit, & alias dicit esse per modum solutionis legis, alias per modum declarationis; adeoque tametsi inuoluat ille in relaxationum genere declarationem habitam à Iudice, quòd peculiaris huiusmodi euentus in lege vniuersali non comprehendatur; agnoscit tamen relaxationem alterius naturæ, quã legis antecedens vinculum soluat: & secundum hanc doctrinam idem alio loco x tradidit, quòd *dispensatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, sed solum ligamen iuris positiui*. Etenim de *positiuo*, cuiusmodi est ius humanum vniuersum, homo potestatem obtinet aufe-
 rendi illius vinculi, quod ipse nexuit; sed de naturali, quod ab eo non pendet, solam habet auctoritatem iudicis, non arbitrium Principis; ac propterea non nisi auctoritas ipsi conceditur, quæcumque ea sit, legis relaxandæ, quæ nos soluit non ab obligatione vera, sed ab ipsius dubio ac suspitione. Me non latet, eundem sanctum Doctorem dixisse y, Ab eo qui probè legem relaxat, spectan-

* Can. 1. p. 6.
 §. Si in qui-
 rat 2. quæ-
 stione 4.

¶ In 4. di-
 stinct. 38.
 q. 1. art. 4.

x Quodlib.
 9. art. 15.

y Prima 2.
 q. 97. art. 4.

riae
 & Trid.
 III.

1563.

dam esse communem utilitatem, nec legem relaxandam, nisi re-
 ipsa hæc utilitas adsit; adeoque si hæc animi intentio illi desit,
*seruum fidelem non esse; si desit utilitas communis, seruum prudentem
 non esse.* Sed hæc conditiones exiguntur à S. Thoma, quò legis re-
 laxatio licita sit ac laudabilis, non quò sit rata, vt ex ipsius ratio-
 cinatione liquet. Profectò non quia seruus ab hero impositus ad fa-
 miliam administrandam, in quibusdam concedendis venijs fidelis
 non sit, aliud animo spectans præter bonum familiæ; non quia
 prudens non sit, cum veniæ ab ipso datæ in rem familiæ non con-
 ducant, conficitur hinc, huiusmodi venijs à seruo præposito datis
 deesse vim & efficaciam, si versentur in rebus non ab hero vetitis,
 sed ab ipso seruo, aut à subiectis illi ministris. Quamobrem pec-
 cat quidem seruus in venijs concedendis, non item inferiores fa-
 muli dum ijs vtuntur. Qui verò studeret hanc S. Thomæ doctri-
 nam in aliam sententiam detorquere, necesse foret, vt eam simi-
 liter extenderet ad laxamenta legum, à laicis Principibus exercita;
 cum ipsi quoque à Deo & à Republica obstringantur ad publicum
 bonum pro sui regiminis ratione seruandum: ita vt quoties Prin-
 ceptum priuilegium quodpiam impertitur, posset eius vis & efficaci-
 tas in dubium reuocari, obiectando id non esse Reipublicæ condu-
 cible, & Principem fuisse perperam interpretatum legem vniuer-
 salem, quæ complectebatur, & opportunum erat vt complectere-
 tur peculiarem illum euentum, quem illa immunem à lege con-
 cesso priuilegio declarauerat; adeoque post eius obitum esset tum
 in cuiusuis priuati potestate, illi concessionem contradicere, tum
 cuiusuis Iudicis, illam tamquam effectus vacuum damnare.

Quod si Scholastici & Canonum periti dicunt (quod est in ob-
 iectis à Suau) ratas esse Præsulum relaxationes, dummodò conce-
 dantur *clauæ non errante*, id nihil confert Suauianæ mentis propo-
 sito, sed me certè cogit, vt tempus & atramentum infumam ad
 ambigua hominis sophismata diluenda; vt vsu venit in arcibus
 quibusdam inualidis, quibus robur non inest vt se defendant, sed
 solum vt aliquantulum hostem morentur. Moram patiamur, haud
 festinemus. Allata doctrina vim habet primò in ijs relaxationibus,
 quæ conceduntur in vinculis iuris Diuini, vt in votis, vel etiam
 in ipsis diuinis mandatis, in quibus, sicut antea notauimus, lo-
 cum non habet relaxatio per modum solutionis, sed solum per mo-
 dum declarationis: dein aliquo pacto aptatur ea doctrina ijs re-
 laxationibus, quas Præsul inferior adhibet constitutionibus su-
 perioris. Etenim tametsi varijs in rebus, quas doctè Caieta-
 nus

nus enumerat, fas sit inferiori relaxare sanctiones superioris; tamen quò rata sit huiusmodi relaxatio, opus est vt constet aut de maiori, aut de æquali bono communi, quàm si ea minimè concederetur. Denique complurium sententia est, relaxationem, quâ legislator etiam legem suam soluit sine vlla prorsus causa, non modò illicitam esse, sed planè inefficacem: quamquam maior & potior Doctorum pars oppositum^a opinetur. Itaque secundùm has omnes sententias intolligi potest rectè adhibita ea restrictio, quòd legum relaxationes, adhibità à Præsulibus Ecclesiasticis, tunc tantummodò vim obtineant, cum dantur *clauæ non errante*. Quod proportionè verum est etiam in potestate laicorum. Sed certum est in schola tum Theologorum, tum Pontificum Ius callentium, non quamcumque causam, quæ satis sit vt Præsul aut Princeps legitime legem relaxet, satis esse vt legis vinculum ante relaxationem dissoluat; adeoque certum est, laxamenta legum, quas condiderint aut is qui eas relaxat, aut alij eius decessores, aut ipsi minores, non esse mera interpretamenta. Nec poterit Suauis in animum cuiusuis cordati hominis inducere, eos Episcopos ac viros doctos, qui erant Gallix decus, fuisse in Lainium vociferatos, quòd tam communem perspicuamque doctrinam propugnauit.

¹⁹ Addit: *Complures locuti sunt, aliam alij ex assertionibus Iesuitæ censurâ perstringentes*. Sed quando nec vllam ipsè narrationis suæ probationem affert, nec signat effata, in quæ tot illæ censuræ cadebant, accusatio nec defensionem postulat nec admittit. Vnicum Lainij dictum hîc ille refert, quod tamquam sacrilegium ibi detectum fuit: nimirum, Summi Pontificis auctoritatem Christi auctoritati parem esse. De quo mihi lubet ne verbum quidem facere: relinquo cuiuslibet hominis menti, in qua vsus rationis insit, vt ipsa per se diiudicet, an absurdum tam palmare verisimile sit in Didaco Lainio, viro eminentis scientiæ, qualem interdum imprudenter vel Suauis fatetur; quandoquidem nemo repertus est inter Theologos aded seu rudis seu temerarius, qui tribueret Pontifici potestatem instituendi Sacramenta, remittendi peccata extra sacram confessionem, aliosque actus edere supremæ potestatis, sicut Christus effecit; atque si Christo fas est cunctas leges Diuinas positivas relaxare, non aliâ nisi voluntatis suæ causâ, idem quoque fas esse Romano Pontifici.

²⁰ Sed non vnus Lainij opiniones mendosè recenset Suauis: nihil melius habet sententias Lotharingi. Cum enim in volumine litterarum Vicecomitis^b animaduertisset quid Lotharingus sentiret

Pars III.

V V V

de

1563.
In allatum
art 4 q 97.
in pr. secund.

^a Vide Suarezium de legibus c. 18. & 19. lib. 6.

^b Cuncta extat in scripto Vicecomitis ad Bortom. 24. Iun. 1563

riae
Trident.
III.

1563.

de auctoritate Episcoporum Concilij, & Romani Pontificis, solum ea profert, quæ Pontificiæ refragantur; & obtegit, quin depravat, & contrariè laruat ea longè præstantiora, quæ illi fauent. Itaque veridicè narrans, opinari Lotharingum, non modò iurisdictionem, sed vocationem Episcoporum, & certi loci destinationem, esse à Deo, adiicit vocem, *proximè*, quam ille non dixit; dein sequitur: *Volebant Galli auctoritatem Pontificis ita declarare, vt ei neque transgredi neque relaxare liceret Oecumenicæ Synodi Decreta.* Certum est, in hisce Gallorum verbis quemlibet putaturum contineri Lotharingum, utpote inter eos maximè conspicuum, & à narratore non exceptum. Et tamen Suauis legit in scripto Vicecomitis nuper adducto, contraria quæque à Lotharingo fuisse pronunciata ipsi Vicecomiti, & etiam Legatis, oblatamque confirmationem pronuntiat, scripto exhibendam, atque eundem dixisse, opinionem suam esse huiusmodi: In Concilio per summum Pontificem legitime conuocato, & per eius Legatorum directionem celebrato, inesse immunitatem à falsitate diuinam custodiam in Fidei dogmatibus; adeo vt eius sanctiones etiam ante Pontificiam firmitatem certæ sint, cunctosque Christianos obstringant, adeoque ipsum etiam Pontificem ad fidem illis habendam. Possè dumtaxat illum, quippe supremum Ecclesiæ Iudicem, declarare, Concilium modo non rãto processisse, eaque ratione prædictas definitiones irritas reddere: non ita contingere in morum Decretis, in quibus Deus eam custodiam Synodo non spondit, quã non possit errare in edendis legibus parum opportunis; adeoque illis vim non inesse antequam à Pontifice Romano confirmentur, cui licet postea eas relaxare ad Ecclesiæ utilitatem. Hanc suam esse sententiam affirmavit Lotharingus.

De hac re
vide Suar. de
Fide disp. 5.
sect. 1. in fine.

Iam verò quãnam historici sinceritate Suauis transformat disertationem tam propitiã auctoritati Romanæ Sedis, dum recitat sententiam illius viri, ductoris Gallorum, qui prærogatiuæ Romani Pontificis supra Concilium vnici aduersabantur? Quã fronte silentio præterit, illum nihil refragari ijs omnibus, quæ in Synodo Florentina definita leguntur, sed solum non Oecumenicam eam fateri, propterea quòd cunctæ nationes illi non aderant? Cur nullam facit mentionem amplissimarum laudum, quibus ille commendauit diploma promulgatum à Pontifice ad Comiticia dirigenda? Campus aded floridus nullus est, qui si de industria eius spinæ stirpesque solum depingantur, saltum referre non possit: & tamen anguium ingenium est, se inter flores, non flores ipsos abscondere.

CAPVT